Laste skeletianomaaliad

Inna Justus

16.09.2009.

Klassifikatsioonidest.

- Vanemad klassifikatsioonid kasutasid sageli esmakirjeldaja nime.
- Tänapäeva geneetika areng on viinud klassifikatsioonid molekulaartasemele, aga…. Molekulaartasemele jõudmiseks on vajalik osata ära tunda muutuste laadi – strukturaalsed/kuju muutused? luus/kõhres ja koha – luus/kõhres? toru/lameluud? epi/meta/diafüüs…

International Nosology and Classification of Genetic Disorders of Bone – 2006.

Luude geneetiliste häirete rahvusvaheline nosoloogia ja klassifikatsioon – 2006.

Võeti vastu 7. ISDS kongressil.

Sündroomid/ ainevahetushaigused/skeleti düsplaasiad jaotatud 37 gruppi, iga grupp sisaldab 2-17 sündroomi/haigust/düsplaasiat.

Raskesti hoomatav, nagu paljud uuendused.

Vt.Taiby & Lachman´s
Radiology of Syndromes, Metabolic Disorders and Skeletal Dysplasias

Igapäevatöös oluline.

Proportsioonide hindamine:

- lülikehade kõrgus (platyspondylia)-lühike kere
- jäsemete proportsioonid:

  risomeeliline düspl - lühike õla-ja reieluu

  mesomeeliline düspl - lühikesed küünar- ja säärelуud

  akromeeliline düspl - labakäed ja labajalad (brachy-, campto-, poly-, syn-, clino- ja arachnodactylia).

Platyspondylia

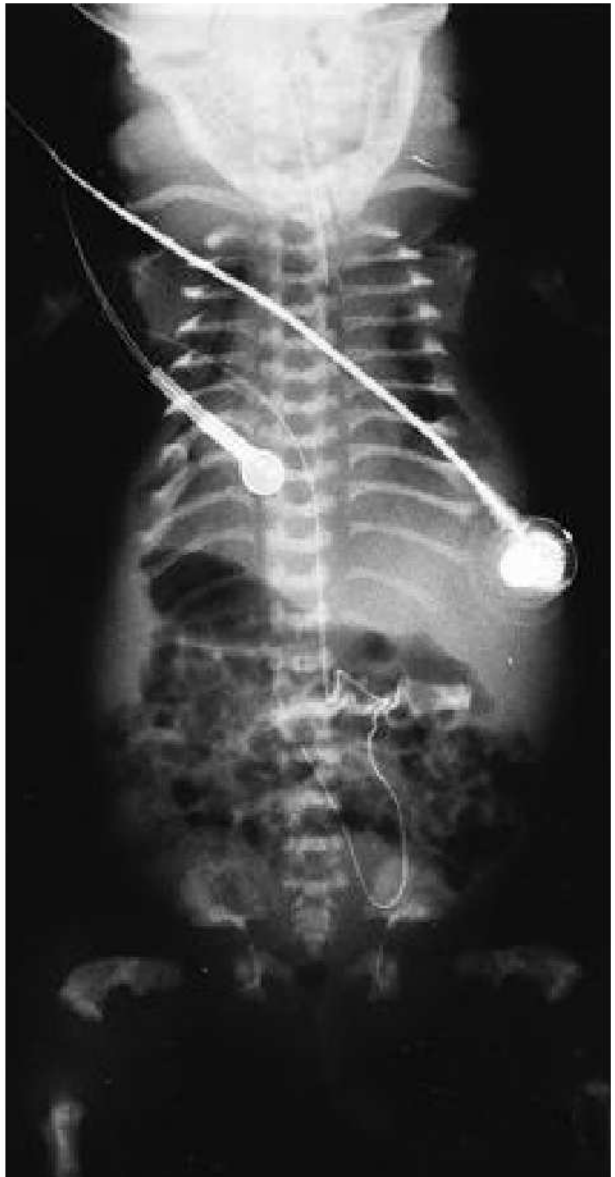

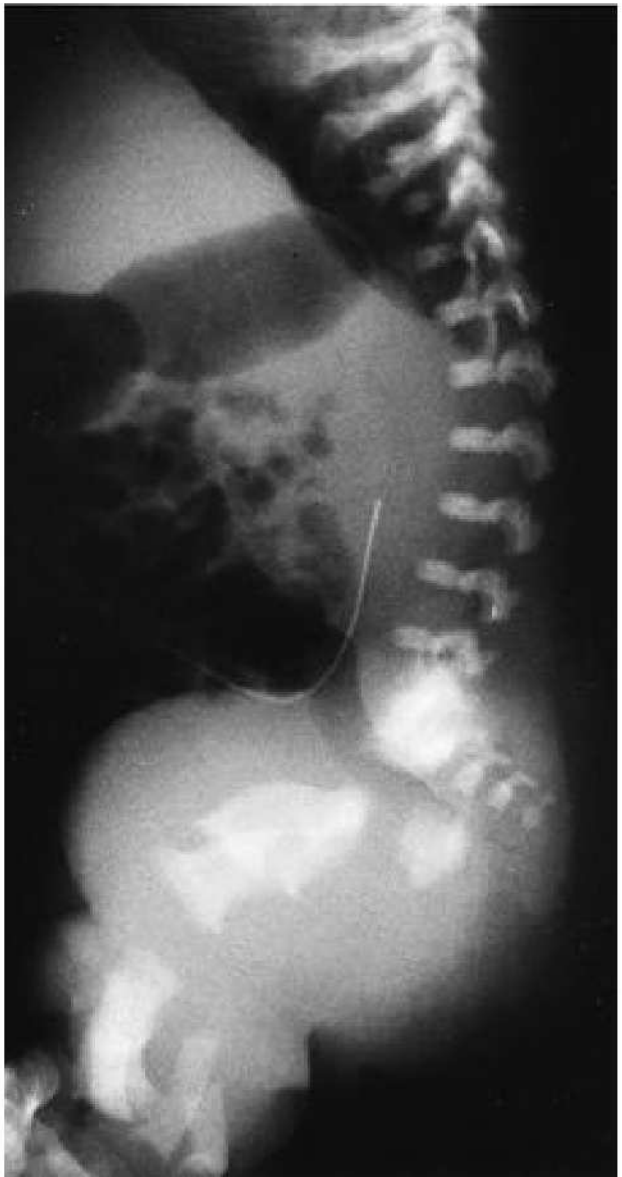

Platyspondylia.

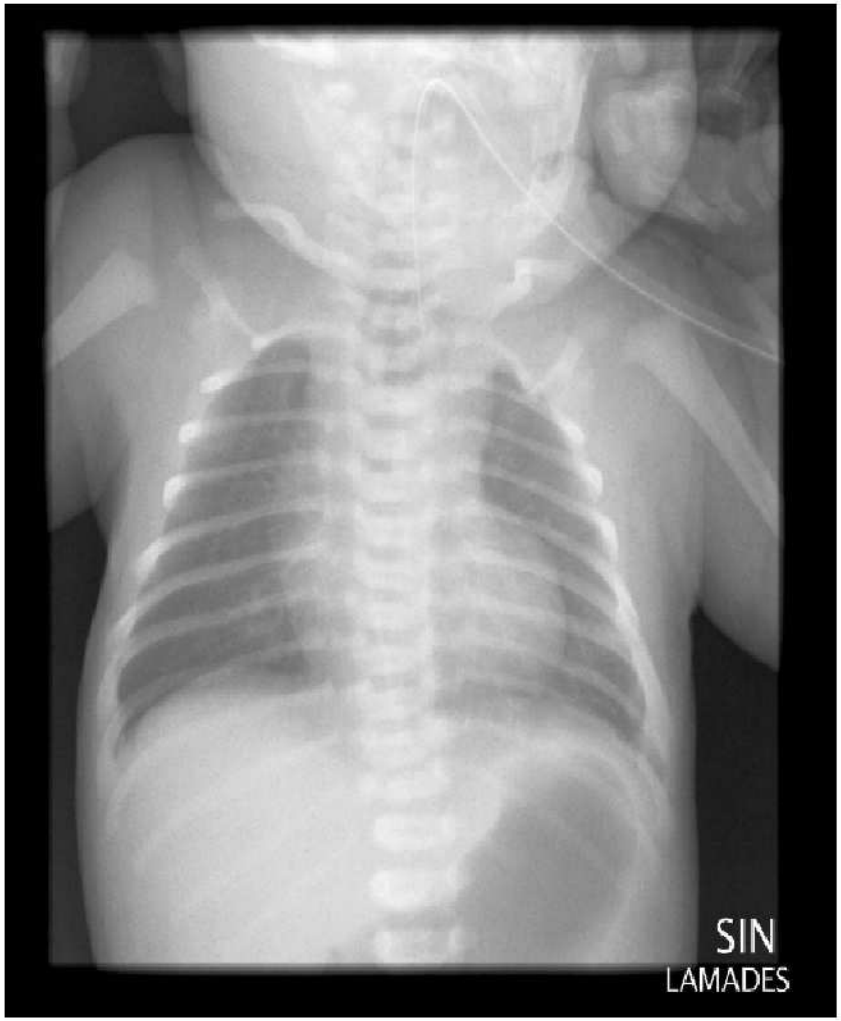

A/hypochondroplasia. (interpedunkulaardistants)

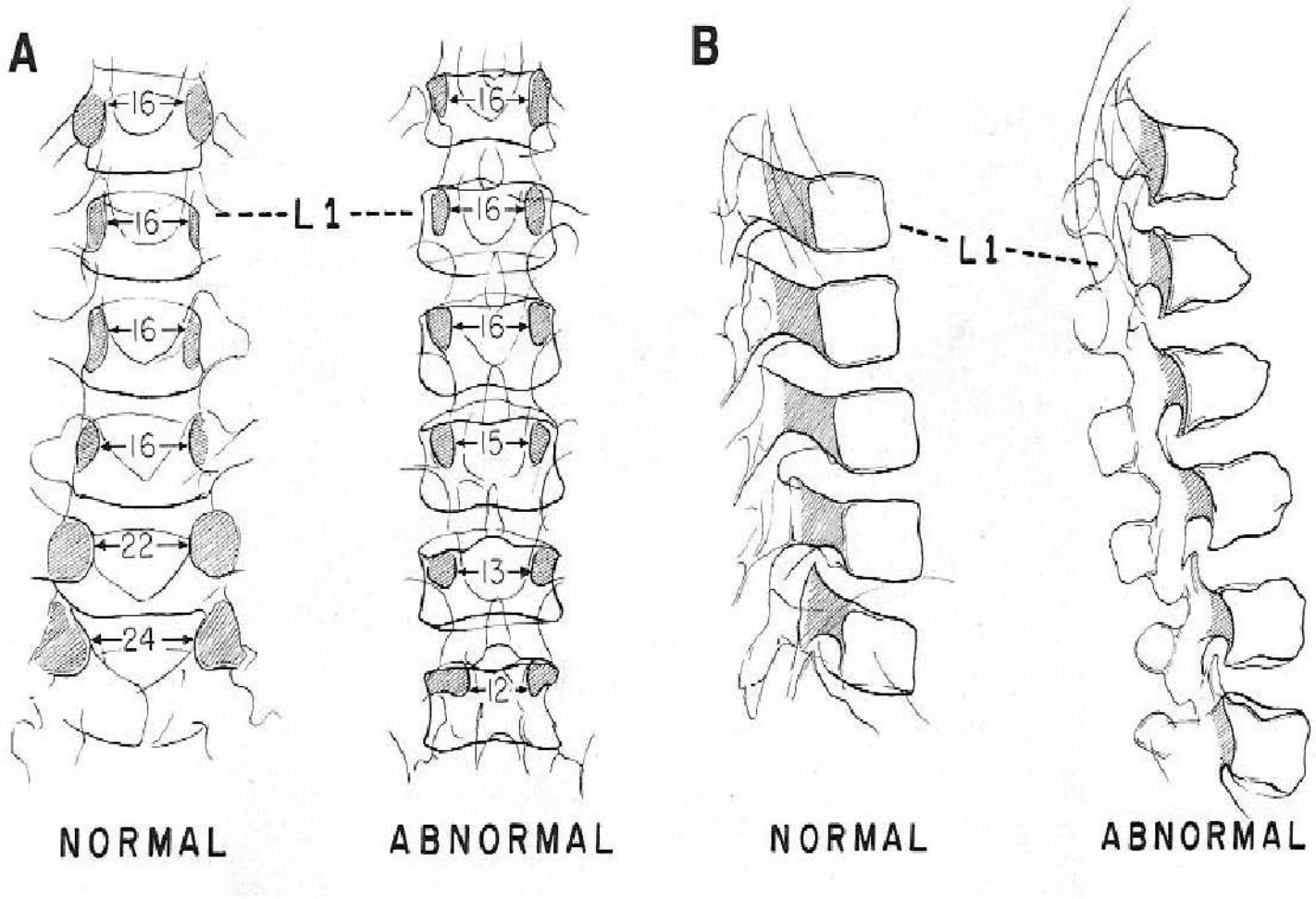

A/hypochondroplasia

Igapäevatöös oluline.

Luustumistuumade hindamine:

- suured/väiksed
- struktuur/kontuurid – irregulaarsed.

Metafüüside hindamine:

- laiad (kitsad?)
- irregulaarsed.

Diafüüside hindamine:

- lajad
- corteksi tihedus
- luukanali muutused.

Igapäevatöös oluline.

Eristada normivariante patoloogiast!!

- On eelnevast oluliselt keerukam, vajab kogemust ja pediaatrilise radioloogia tundmist.
- Lapse vanus!!!

I. Normivariandid – Atlas of normal roentgen variants that may simulate disease. Keats, Anderson.

II. Kaasasündinud luu patoloogia.

A. Luude displaasiad - üle 200 vormi

1. Osteokondrodüsplaasiad mis haaravad toruluid ja lülisammast ja on leitavad sünnil:

- tanatofoorne düsplaasia
- chondrodysplasia punctata
- achondroplasia
- asfüksiale viiv rindkere düsplaasia.

2. Osteokondrodüsplaasiad mis haaravad toruluid ja lülisammast ja on leitavad lapseeas:

- metafüsaarsed kondrodüsplaasiad
- multiiplne epifüsaarne düsplaasia

3. Osteokondrodüsplaasiad kõhre ja skeleti fibroosse komponendi korrapäratu arenguga:

- osteokondromatoos (multiiplsed kõhrelised eksostoosid)
- enkondromatoos
- neurofibromatoos
- fibroosse düsplaasia polüostootiline vorm.

4. Luude diafüüsi korteksi tiheduse muutused ja metafüüside modulleerumise häired:

- osteogenesis imperfecta
- osteopetrosis
- diafüsaarsed düsplaasiad
- metafüsaarsed düsplaasiad
- pycnodysostosis.

B. Jäsemete anomaaliad:

- Proksimaalne fokaalne reieluu puudulikkus.
- Metatarsaallude ja varvaste kompleksanomaaliad.

C. Nabanööri sündroom.

D. Kaasasündinud paindedeformatsioonid ja pseudoartroosid.

E. Kaasasündinud labajala deformatsioonid:

- Pes planus
- Talipes equinovarus
- Pes cavus
- Metatarsus adductus.

F. Skeleti anomaaliad, mis on seotud Down` sündroomiga.

G. Skeletti anomaaliad, mis on seotud mukopolüsahharidooside ja mukolipidoosidega e. ladestushaigused.

H. Puusaliigese kaasasündinud düsplaasia.

I. Skeleti patoloogiad, mis on seotud neuromuskulaarsete haigustega:

- Meningomyelocoele
- Tserebraalparalüüs
- Lihasdüstroofiad.

III. Infektsioon/põletikulised haigused:

- mädane osteomüleliit
- septiline artriit
- toksiline transitoorne septiline sünoviit
- tuberkoloos
- süüfilis
- JRA/JIA
- artropaatiad hemofiilia korral

IV. Tuumorid.

V. Trauma.

VI. Metaboolsed/endokrinoloogilised luude muutused:

- rahhiit
- renaalne osteodüstroofia (e. renaalne rahhiit, e. fosfaatdiabeet)
- hüperparatüreoidism
- hüpoparatüreoidism
- hüpofosfataasia
- skorbuut.

VII. Osteokondroosid – AVN:

- M. Legg-Calve´-Perthes
- M. Köhler
- M. Freiberg
- M. Scheuermann-May´
- Osteochondritis dissecans
- M. Blount ja tibia füsioloogiline paindedeformatsioon.

VIII. Luulise vanuse määramine.

Achondroplaasia. (Osteoshondrodüsplaasia mis haarab toruluid ja lülisammast, sünnil diagnoositav.)

Akondroplaasia on risomeelne kääbuskasv, mille korral on lühenenud jäsemete proksimaalsed segmendid - humerus ja femur.

On pärilik autosoomne dominantne kõige sagedamini esinev (1: 13 500 - 26 000 elussünni kohta) mitteletaalne skeleti düsplaasia vorm.

Kliiniliselt:

- kääbuskasv lühikeste jäsemete ja suhteliselt pika kehatüvega
- suur pea ja ettevõlvuv otsmiku ja kuklaga, näokloju hüpoplaasia. Väikese mahuga tagumine koljuauk ja kitsas foramen magnum võivad põhjustada hüdrotseefalust.
- kitsas lülisamba kanal võib põhjustada parapleegiat.
- gibbus lülisamba Th/L osas
- vaimne areng normaalne

- Prenataalne diagnoos saadakse loote UH uuringul.
- Heterosügootseid akondroplaasiaid ei saa diagnoosida raseduse II trimestil, sest loote kasv peetub raseduse III trimestril.
- Homosügootseid akondroplaasiaid saab diagnoosida raseduse II trimestril. Tunnused - lühikesed pikad toruluud, lamedad lülikehad, suur peaümbermõõt (suur kolju).

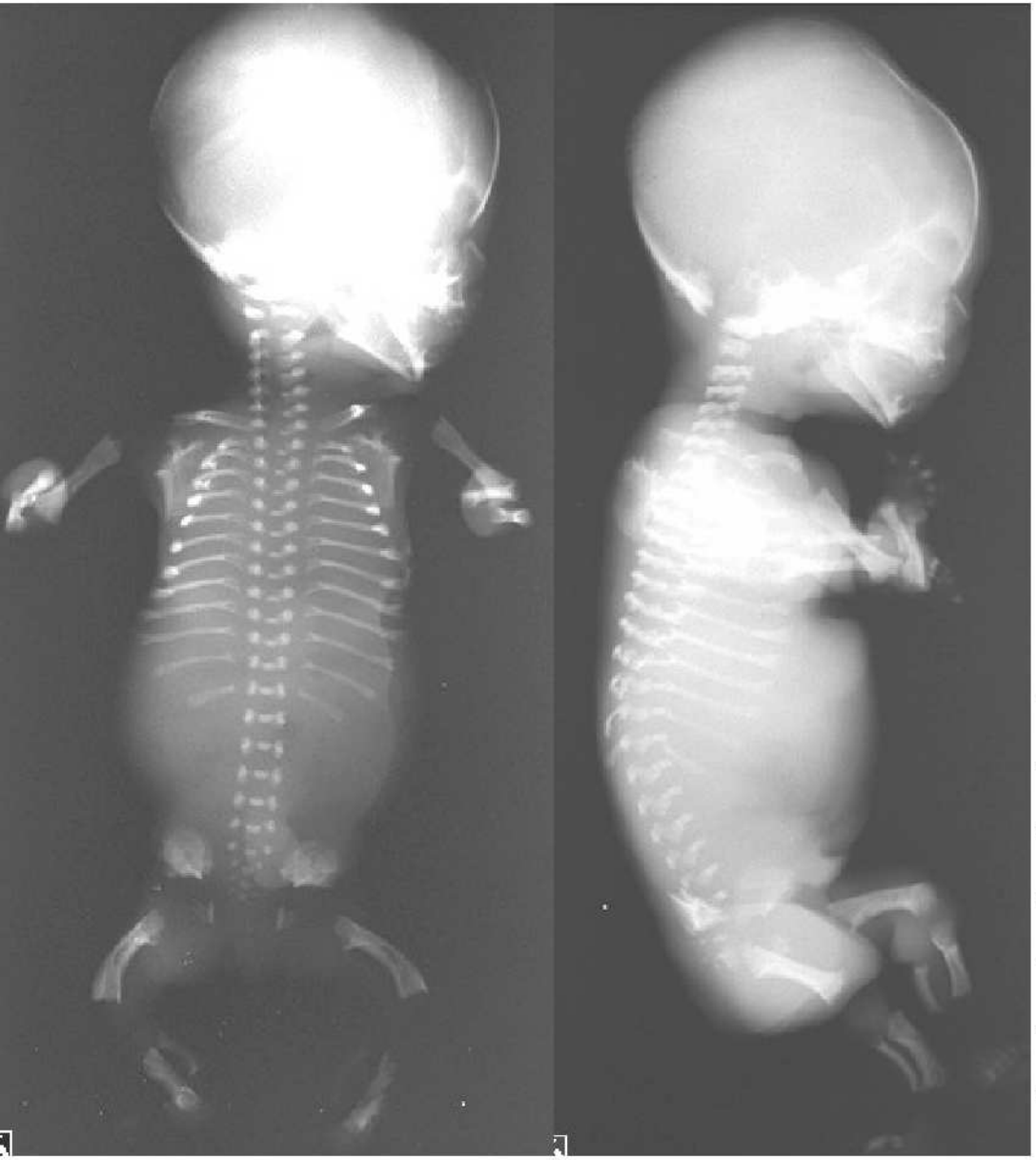

22 nädalase raseduse

katkemine.
(Achondroplasia)

-näokolju luud väikesed
-ajukolju suur
-maadalad lülikehad
-lühikesed roided
-lühikeserd toruluud
-kandilised vaagnaluud
-atsetaabulum horisontaalne

Achondroplasia.

-lülikehad lühikesed lamedad, kuulikujulised
-Lülikaare jalakesed lühikesed seepärast
-lülisamba kanal kitsas,
-lülivahemikud võrdsed lülikehade kõrgusega
-kandilised ja laiad niudeluu tiivad
-atsetaabulumid horisontaalse kuluga,
-toruluud lühenenud, normaalse laiusega,
-humerus ja femur on lühenenud võrreldes küünarvarre- ja sääre luudega,
-fibula võrreldes tibiaga pikem - kiirem kasv,
- pikkade toruluude luu/kõhre normipärane terav üleminek on siin hägune.

Achondroplasia.

- Vaagnaluutiivad kandilised
- Reieluupähik vähem muutunud kui –kael
- Lülikehad ettepoole kiiljad
- Interpedikulaardistants lühike

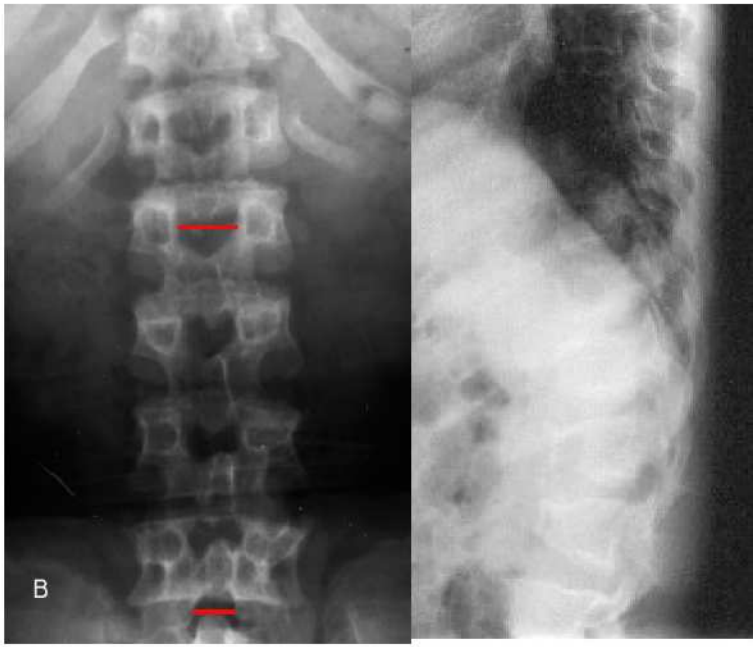

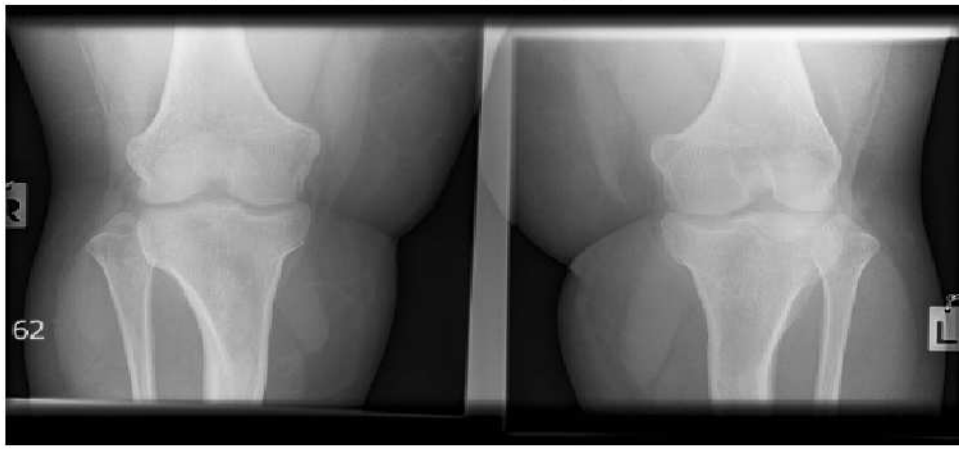

Achondrogenesis II t. või Achondroplasia e.Chondrodystrophia fetalis?

- **V/s väike rindkere, suur kõht, lühikesed jäsemed.**
- **Pikkade toruluude metafüüsid karikakujuliselt laienenud, ka lühikestel toruluudel.**
- **Lülikehad väikesed, madalad, L5 külgosad veel olemas, sakrum puudub**
- **Roided lehvikuna laiali**
- **Vaagnaluu väike, ümar, alumine portsion puudub**
- **Atsetaabulum sakiline, horisontaalse kuluga**
- **Os pubis et ischi ei ole luustunud**
- **Luustumata os calcaneus et talus (7/8kn)**

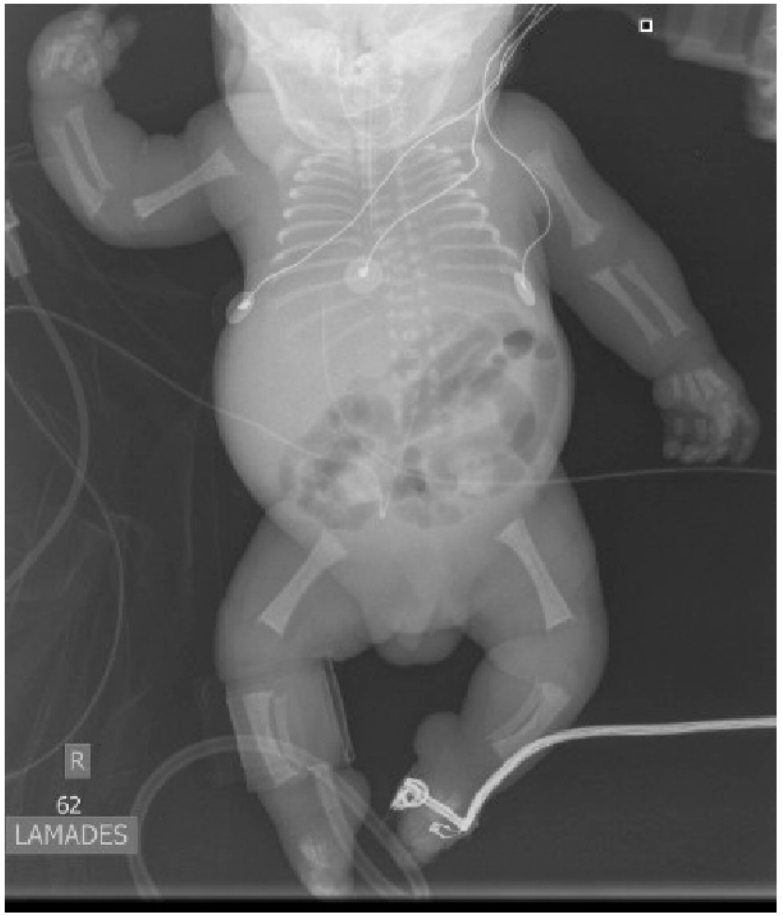

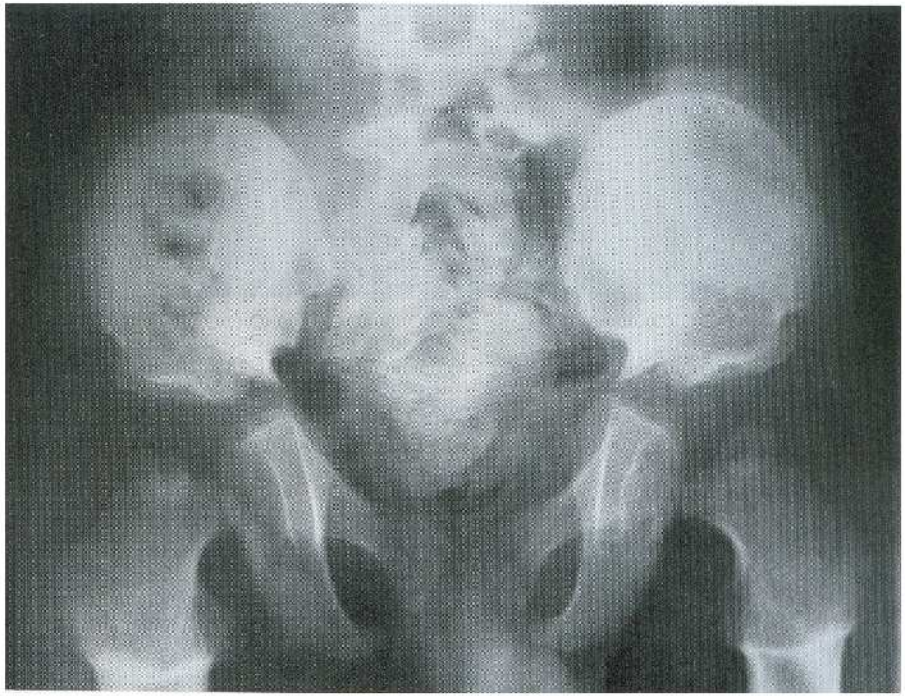

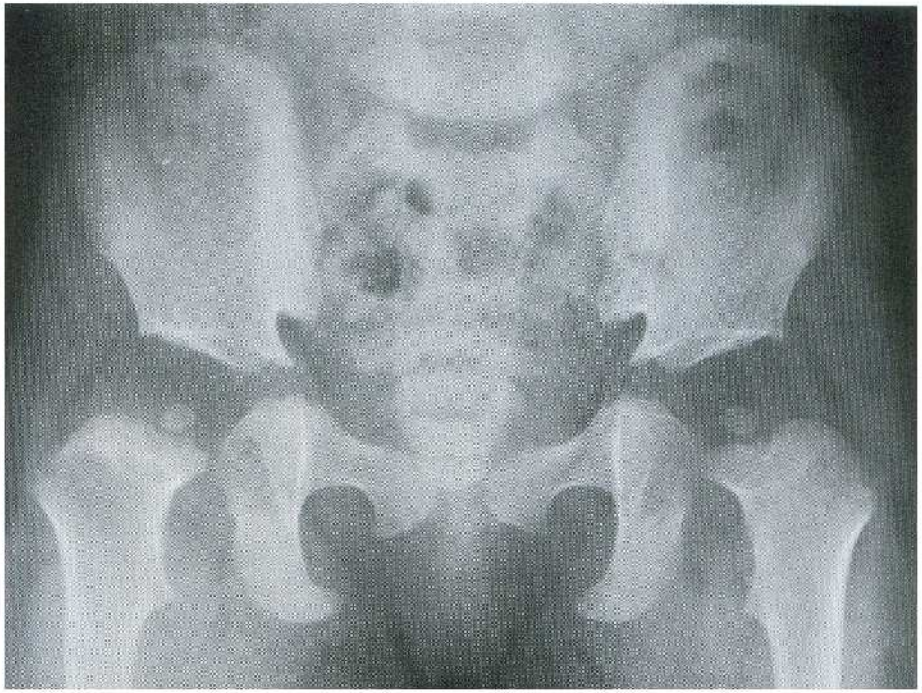

Achondroplasia (T2,5a.)

- vaagnaluu väike, ümar/kandiline
- horisontaalse atsetaabulumiga,
- lühike sakrum,
- kitsas interpedunkulaarvahe.

Pseudoachondrolasia (T 2a.)

-väiksed ja kitsad vaagnaluud,

- kitsas ristluu,

- lai ja lühike reieluukael,

-väike reieluupähik.

Pseudoachondroplasia

Parem põlveliiges (2a. väike tüdruk):

- väiksed epifüüsid,
- laiad metafüüsid,
- reieluu distaalne epifüüs on “sisse vajunud”.
- Kolju-N.
- Epifüsaarsed mutused enam väljendunud kui achondroplaasiapuhul.
- Kasv 82-130 cm.

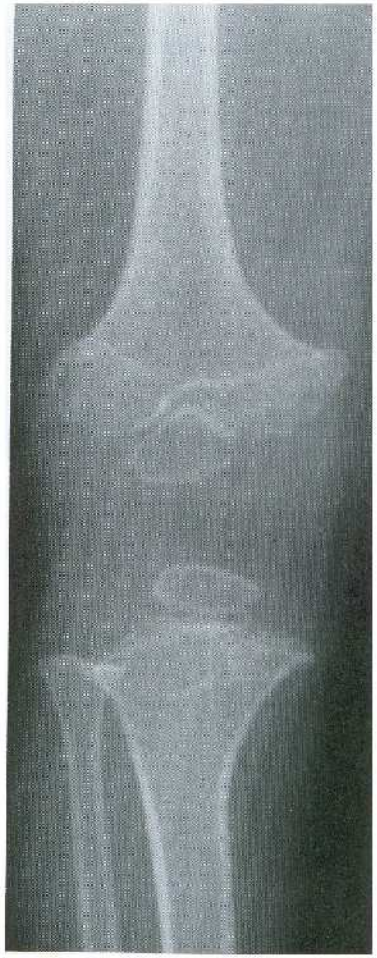

Chondrodysplasia punctata

(Osteokondrodüsplaasia, mis haarab toruluid ja lülisammast, sünnil leitav.)

Punktikujulised kaltsifikaadid asuvad epifüüsides, lülisambas, sakrumis, karpaal - ja tarsaalluudes, trahheas.

Võivad esineda mitmesuguste erinevate geneetiliste ja intrauteriinsete patoloogiate korral (ca 20 põhjust) olles nende haigusseisundite esmaseks leiuks.

Punktkaltsifikaadid kaovad 3-5 e.a.

Lülikehades eesmised ja tagumised luust.tuumad ei ühine ja on eraldatud laiade transparentsete aladega - tekivad lõhestunud lülikehad ja väljendunud skolioos, küfoos.

Toruluude pähikutes luustumistuumade lõhestumine viib toruluu pidurdunud kasvule ja luu otste nurgakujulisele deformatsioonile, kliiniliselt väljendub see jäseme asümmeetrilises lühenemises.

Trahhea kaltsifikaadid põhjustavad respiratoorseid häireid lapseeas.

Punktikujulised kaltsifikaadid sacrumi keskjoonel ning femuri proksim. ja dist. epifüüsides

Multiplne epifüsaarne düsplaasia.

(Osteokondrodüsplaasiad, mis haaravad toruluid ja lülisammast, leitavad lapseeas.)

- Pärilik autosoomne dominantne haigus.
- Toruluude epifüüsides ja kasvuplaatides hilinenud ja pidurdunud enkondraalne luustumine.
- Liigeskõhr ei talu normaalset koormust.
- Kasv145-170 cm.
- Lühikesed jässakad jäsemed.
-Taaruv kõnnak.
-Haaratus sümmeetriline (puusa-, põlveliigesed)
-Intellekt normaalne.

MED.

Eristatakse kahte vormi:

-Ribbing - kergem: lamedate epifüüsidega ja minimaalse käte ja jalgade haaratusega.

-Fairbank – raskem: epifüüside tuumade hilisema ilmumisega ja raskema käte ning jalgade haaratusega, lülikehadel “tühjad” eesmised nurgad.

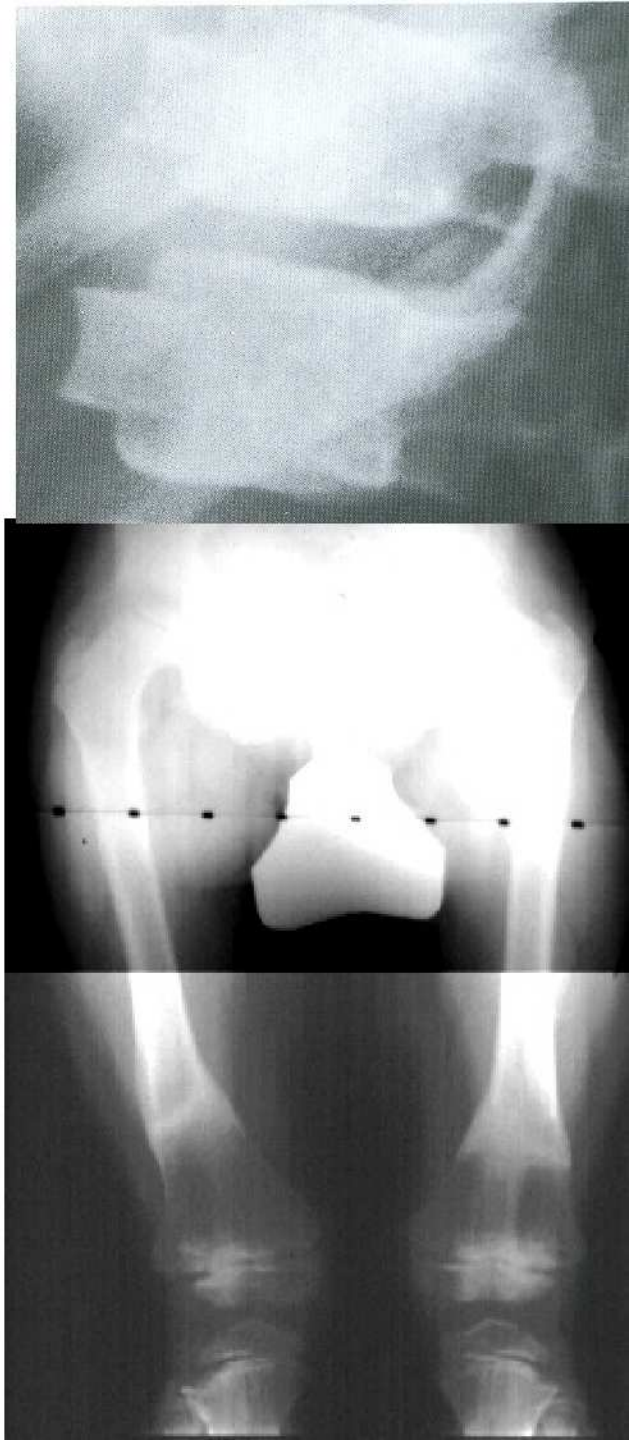

MED.

- 13 a. Poisslaps
- Atsetaabulumid püstised, konarlikud
- Reieluupähikud väga madalad
- Reieluukaelad jämedad, düsmorfsed
- Lülikehade lõpp-plaadid lainjad
- Lülikehade apofüüside luustumine häirunud

Spondüloepifüsaarne düsplaasia.12a.

Spondüloepifüsaarne düsplaasia. 18a.

Spondüloepifüsaarne düsplaasia. 18a.

Spondyloepifüsaarne düsplaasia.

Metafüsaarsed düsplaasiad.

(Luude diafüüsi korteksi tiheduse muutuse ja metafüüside modelleerumise häired.)

Jansen´tüüp

-lühikeste jalgadega kääbuskasv kuni 125 cm,

-lühikesed deformeerunud pikad toruluud,

- suhteliselt normaalsed epfüüsisd versus metafüüsid.

Schmid´tüüp (kergem variant)

- kasv130-160cm,
- põlveliigestes on metafüüsid narmalised lateraalselt kujunevate kannustega,
- epifüsaarjooned laiad,
- metafüüside haaratus väljendunum kui rahhiidi puhul. (1,5a. Lühikene tüdruk)

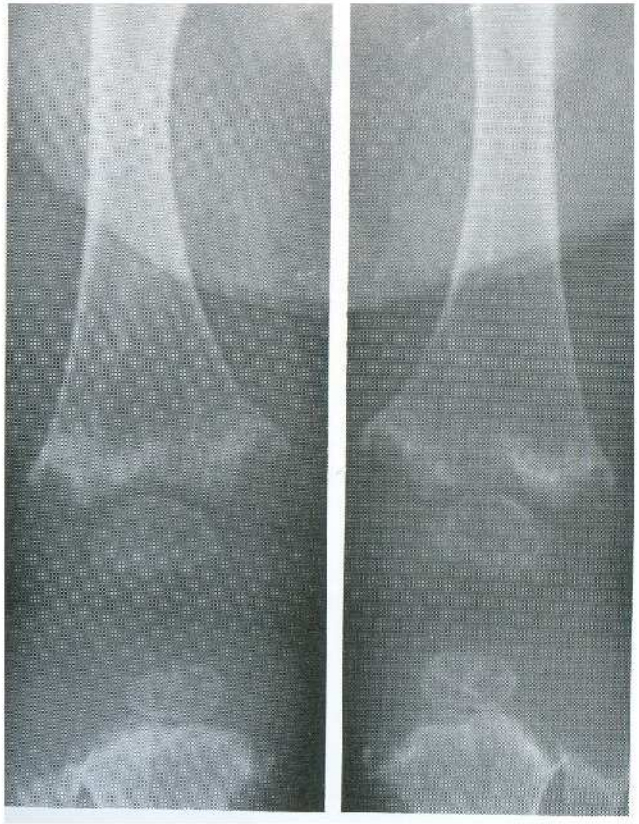

Enchondromatosis e. Ollier´?

(Osteokondrodüsplaasia kõhre ja luu fibroosse komponendi korrapäratu arenguga.)

- Haaratud toruluud lühenevad, deformeeruvad (pikad toruluud)
- Vertebra plana.
- Iseeneslik paranemine kergema ja keskmise haaratuse korral.

Hypothyreoidism.

- Väiksed, alumises osas promineeruvad lülikehad,
- Laiad lülivahed.

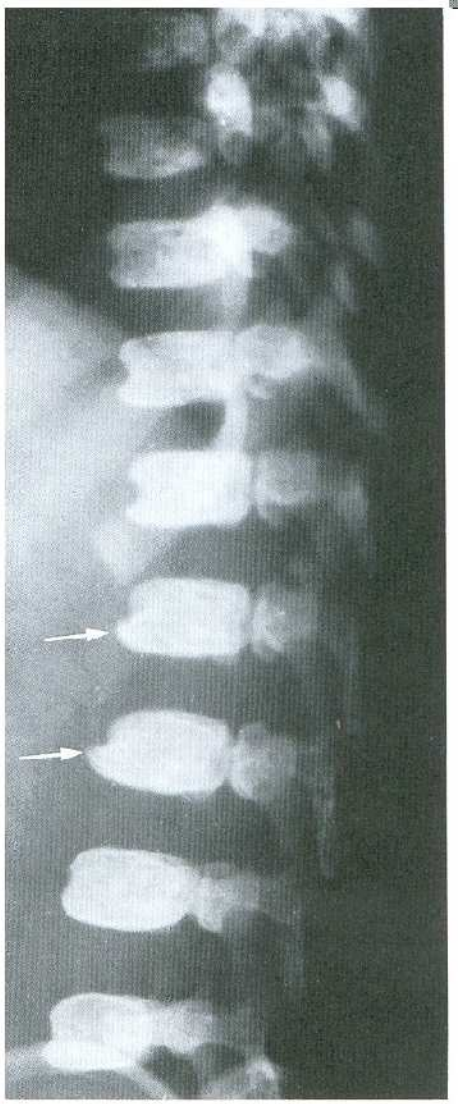

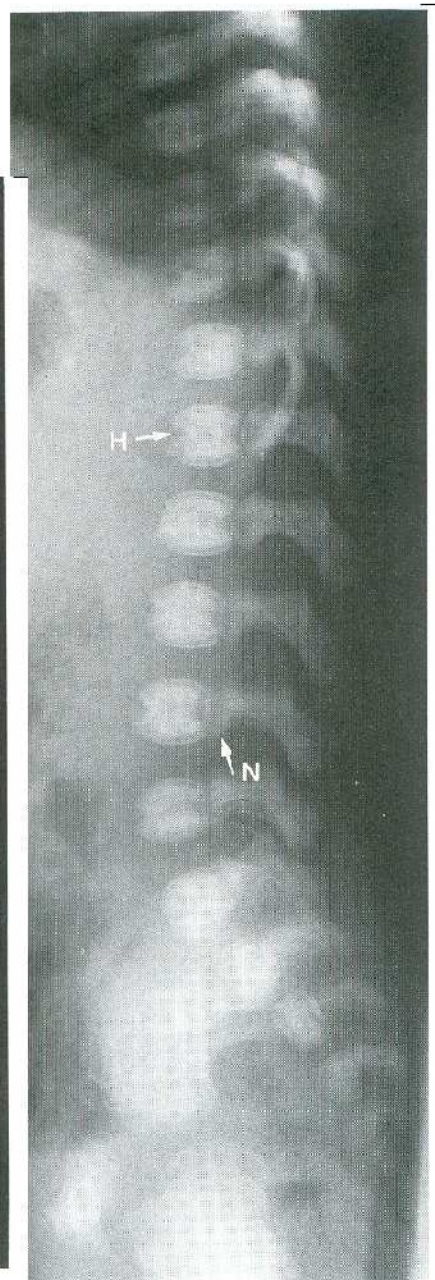

Hypothyreoidism.

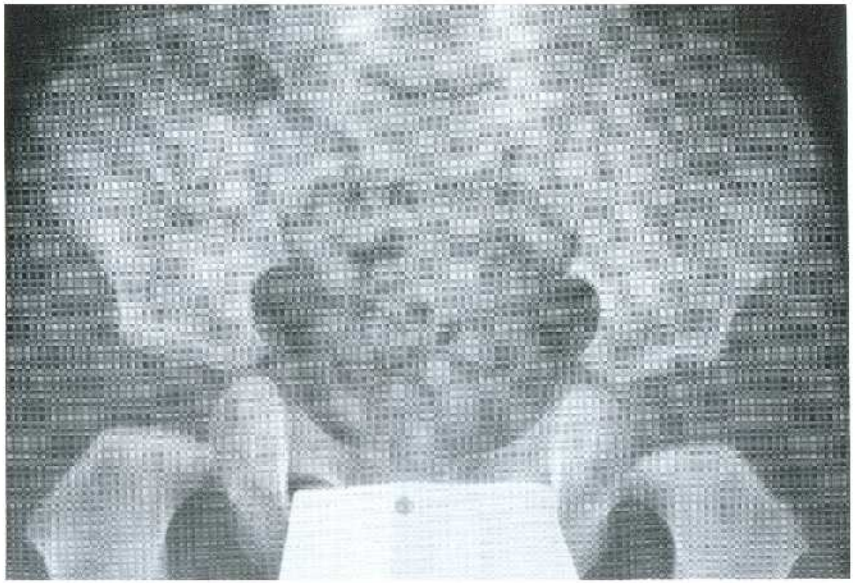

- Reieluupähikute luustumistuumade puudumine (4a. poiss)
- metafüüsi kontuur sklerootiline

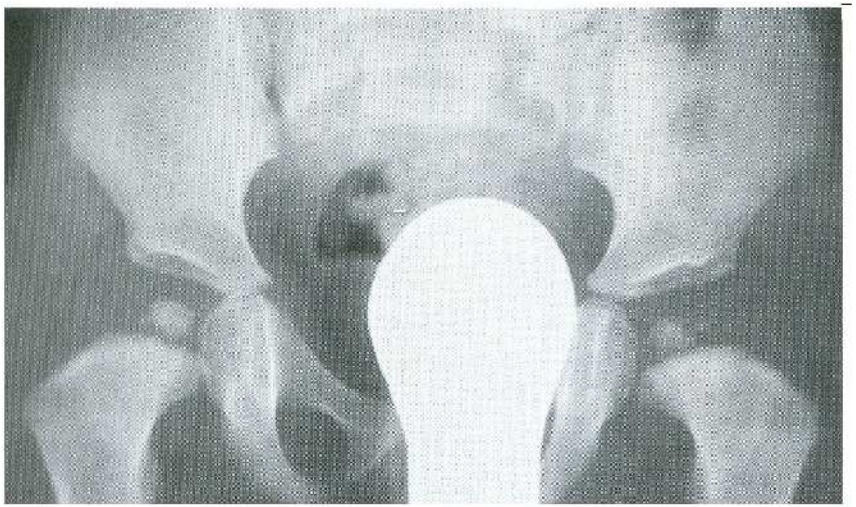

- väiksed, ebaühtlaselt luustunud reieluupähikud, nende luuline vanus vastab 9 kuule (2a. tüdruk)

Mucopolysacharidosis. a-1(a-L9)-iduronidaasi jt. ensüümdefitsiit

- Lülid ovoidsed.
- Llumbaal lülikehade eesmises(alumises) osas promineerumine.
- Samal tasemel küfoos.
- Roided laiad, massiivsed, eriti eesmises osas.
- Olenevalt tüübist avalduvad 1-2. eluaastal.

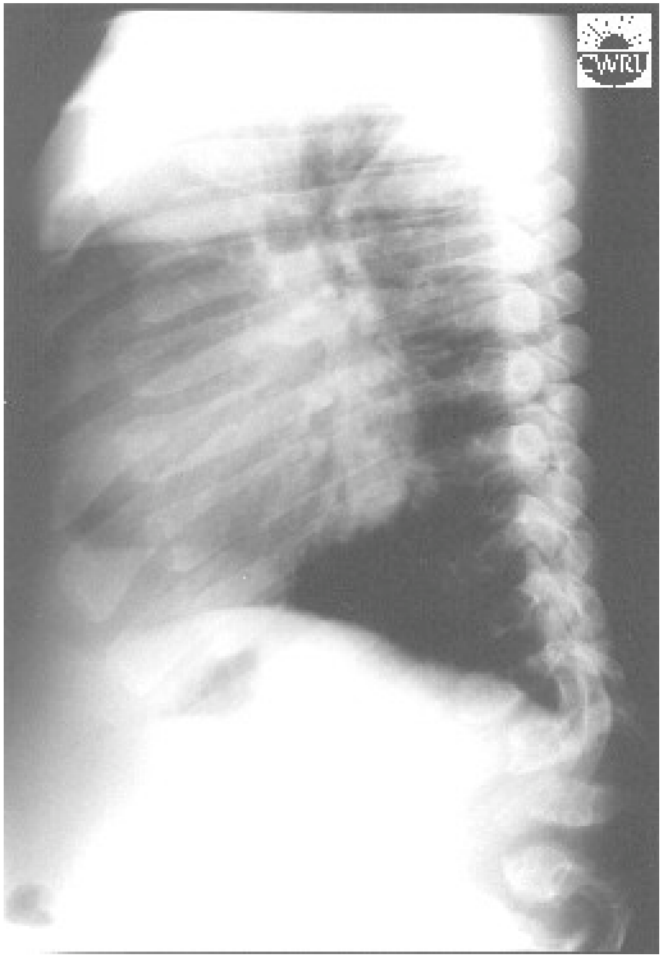

Mucopolysacharidosis.

- Hurler d. raskem ja Hunter d. kergem variant.
- Autosomaalne retsessiivne pärilik haigus.
- Roidete anterioorsed otsad laiad.
- Rangluud on laiad ja lühikesed.
- Abaluud väikesed.
- Pikkade toruluude dia- ja metafüüsi laienemine, metafüüsid on kellukese kujulised luuüdiõõne ekspansiooni tõttu (metaboliitide kuhjumine luuüdis).
- Korteks õheneb.
- Luustumistuumade ilmumine hilineb
- Ülajäsemetes muutused enam väljendunud kui alajäsemetel.
- Randme, metatarsaalluud ja falangid osteopeenilised (võrdle distaalse ulna ja radiuse tihedusega), lühikesed ja laiad, teravduvad otstest.

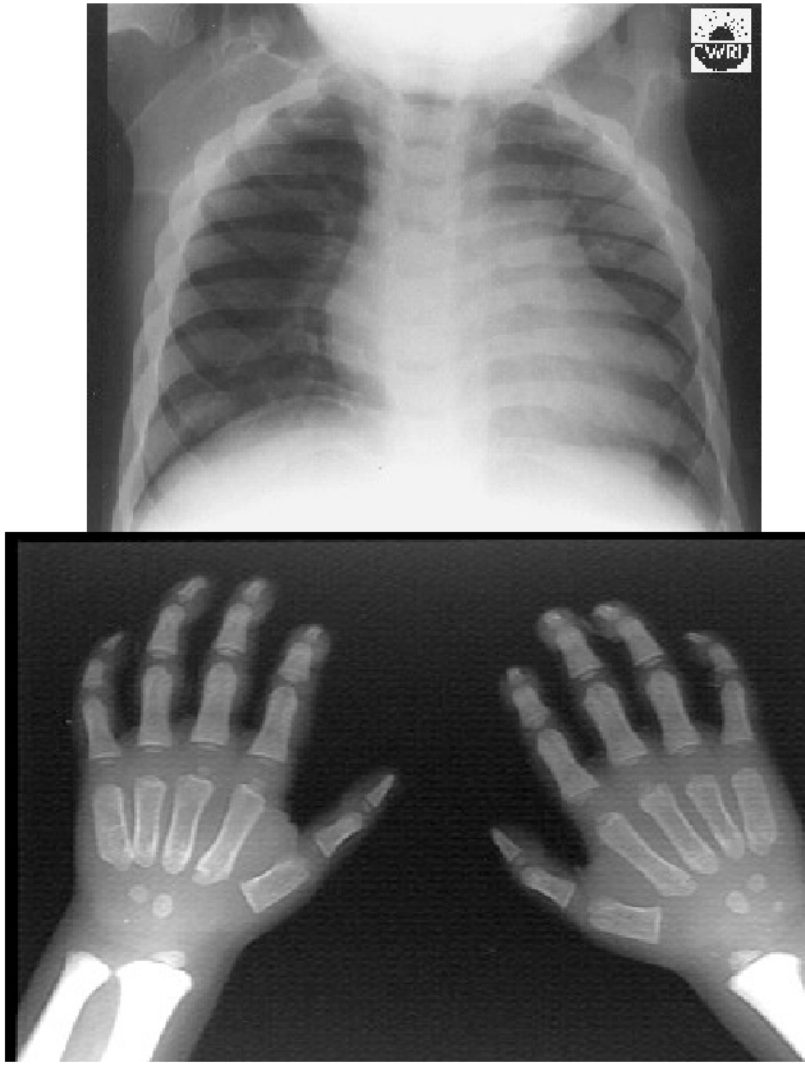

Mukopolüsahharidoos.

MPS VI

- Ileumi alaosa hüpoplaasia,
- ebaühtlaselt luustunud lame reieluupähik,
- pikenenud reieluukael.(T 9a.)

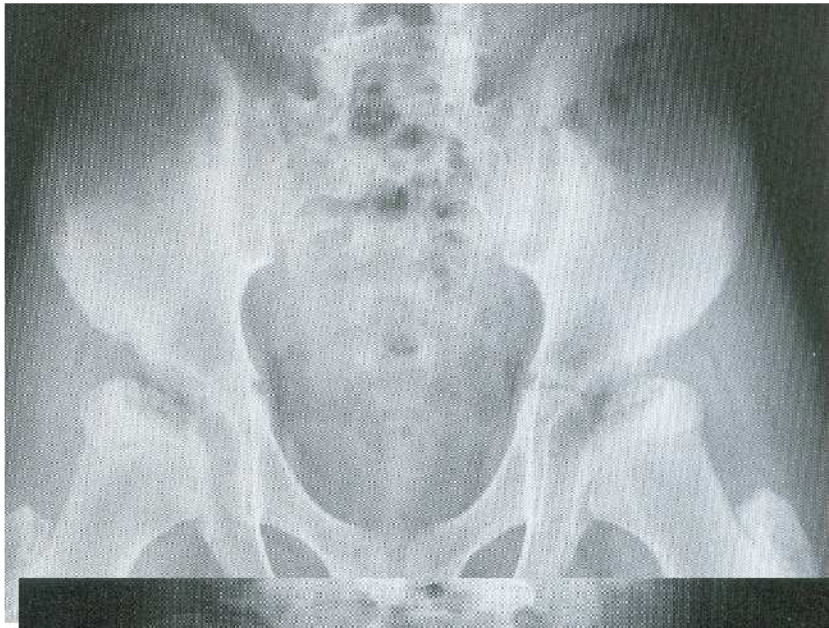

MPS IV

- väike ja konarlik ileumi alaosa (atsetaabulum),
- ebaühtlaselt luustunud reieluupähik,
- massiivne os ischi (T 6a.)

Osteogenesis impefecta.
(Luude diafüüsi korteksi tiheduse muutused ja metafüüside modelleerumise häired)

- On suhteliselt sage düsplaasia. Tekib pärilik kollageeni küpsemise kõrvalekalle, mille tulemusena on häiritud skeleti, ligamentide, naha, skleerade ja dentiini normaalne formeerumine. Luukoe ebanormaalne teke on seotud osteoblastide düsfunktsiooniga.
- OI kriteeriumid:
- Kortikaalse ja trabekulaarse luu haprus, mis põhjustab minimaalse trauma korral luude hulgifraktuure ja paindedeformatsioone sekundaaarselt korduvate mikrofraktuuride tõttu. Rö-lt esinevad eri vanusega hulgimurrud.
- Düsproprotsionaalne jäsemete lühenemine, suur pea.
- Helesinised skleerad on viimase õhenemisest ja chorioidea tihe veresoonte võrgustik kumendub läbi.
- Enneaegne otoskleroos, mis põhjustab kurtust.
- Puudulik dentiini moodustumine, dentiini kaltsifitseerumise häired - hambad on väikesed ja deformeerunud.

Osteogenesis imperfecta tüübid.

Kliiniku tekke aja, kulu raskuse, radioloogiliste tunnuste ja pärilikkuse tüübi järgi eristatakse 4 tüüpi .

Tüüp	Pärilikuse tüüp	Kirjeldus
I	Dominant	Osteogenesis imperfecta tarda Lühike kasv, luude haprus kergelt väljendunud, luude paindedeformatsioonid
II	Dominant or Recessive	Osteogenesis imperfecta congenita. Perinataalselt letaalsed . Diagnoositakse prenataalselt UH-s- 16-17 gest. nädalal lühike reieluu, 19 nädalal fraktuurid ja paindedeformatsioonid
III	Dominant or Recessive	Raske vorm, progresseeruvad deformatsioonid.
IV	Dominant	Sinised skleerad. Luud haprad, osteoporoos, luude paindedeformatsionid.

Osteogenesis imperfecta.

- 32. rasedusnädalal surnultsündinud poisslaps
- Puudulik ajukolju katteluude mineralisatsioon
- Pikkade toruluude ja roiete hulgifraktuurid
- Painutusdeformatsioonid

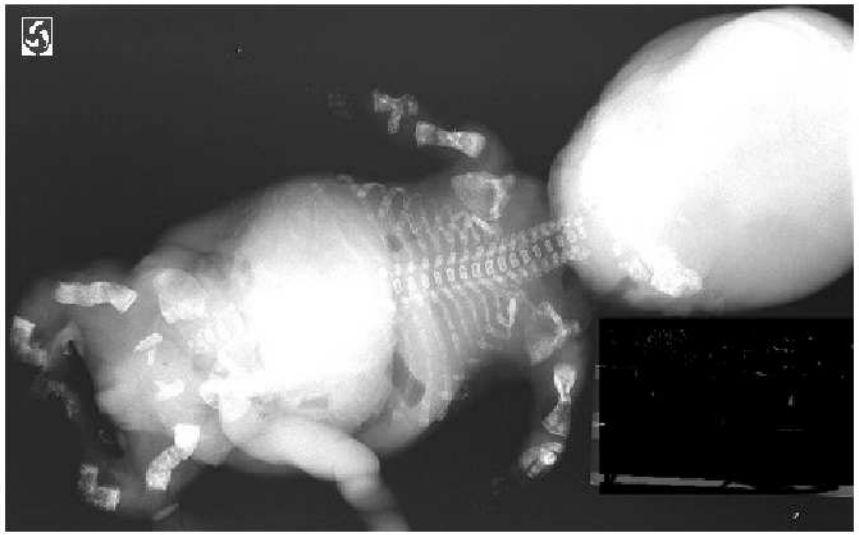

Osteogenesis imperfecta.

- 9a. tüdruk

- 10a. tüdruk

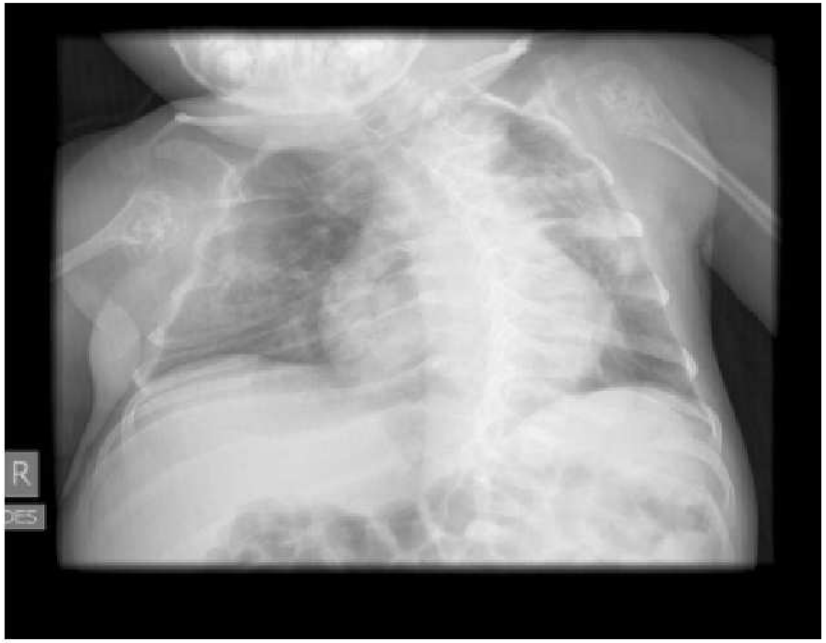

OI/Spinaalne muskulaarne atroofia.

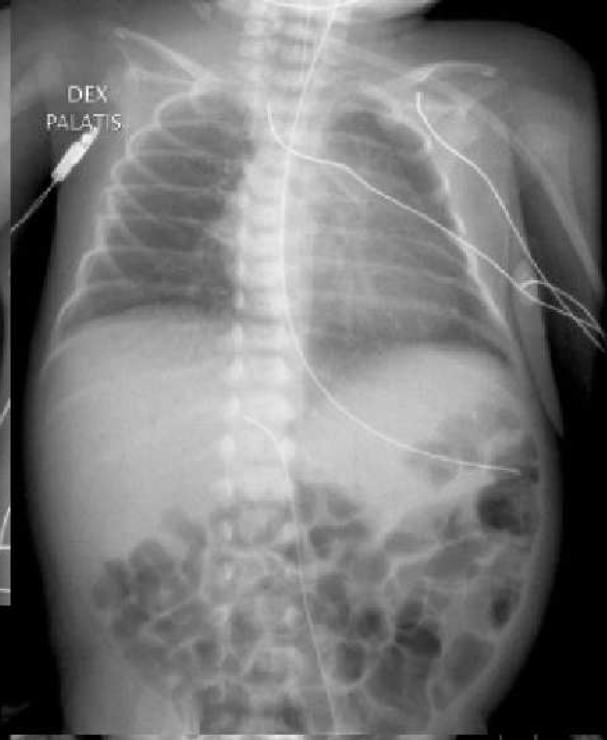

- Roided, rangluud ja pikad toruluud väga gratsiilsed.
- Paremal V-VI roide fraktuur.
- Parema õlavarreluu ja mõlema reieluu fraktuur.
- Tuharate ja reite adipoossus!
- Lumbaallülid kõrgemad!
- OI puhul eeldaks ka intrauteriinselt tekkinuid ja paranevaid fraktuure.
- 1p. vanune tüdruk.

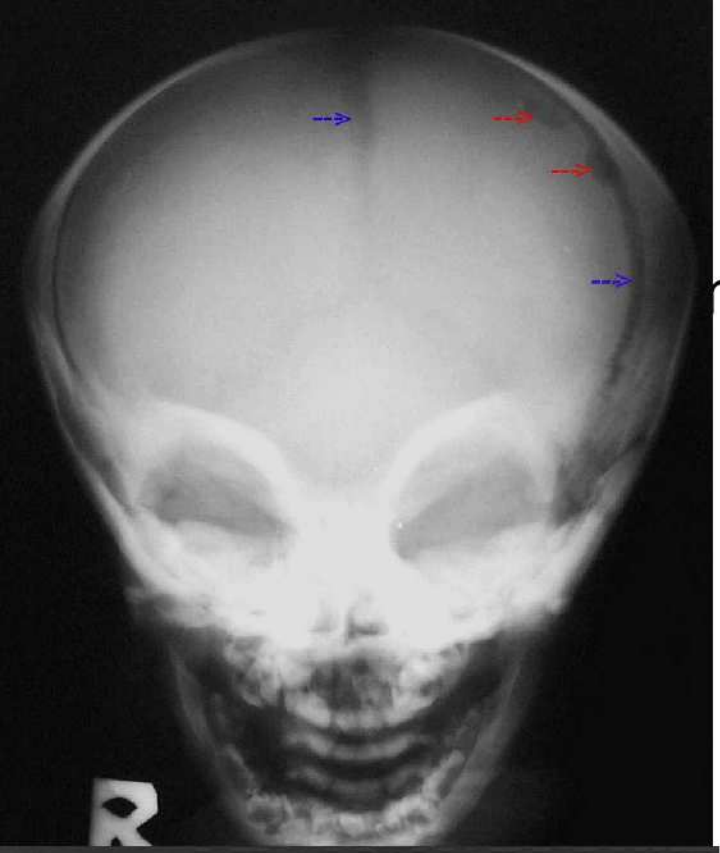

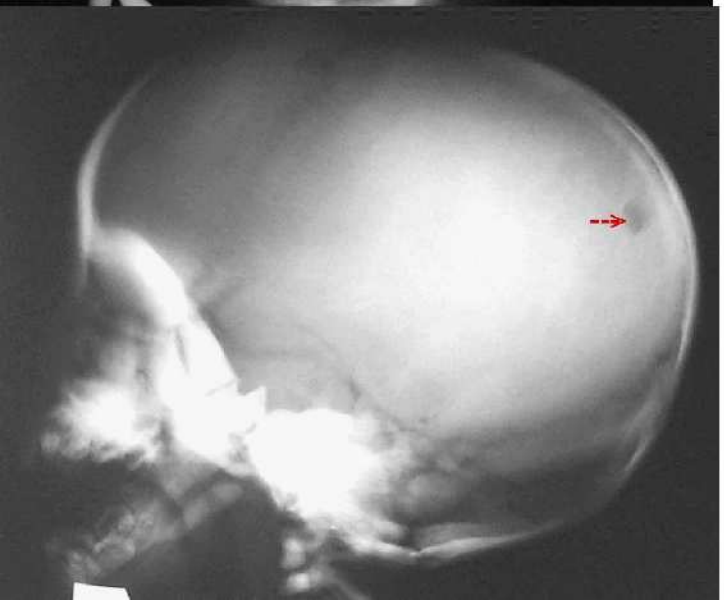

Osteopetrosis.

(Luude diafüüsi korteksi tiheduse muutused ja metafüüside modulleerumise häired.)

Põhjustatud kaltsifitseeruva kõhre maatriksi säilumisest.

Generaliseerunud aju- ja näokoljuluude tiheduse tõus - “elevandiluu”.

Aneemia .

Võimalikud:

- sutuuride enneaegne sulgumine,
- ninakõrvalkoopad sageli oblitereerunud,
- otoskleroos.

Lülisamba segmentatsiooni-anomaala.

Tänan

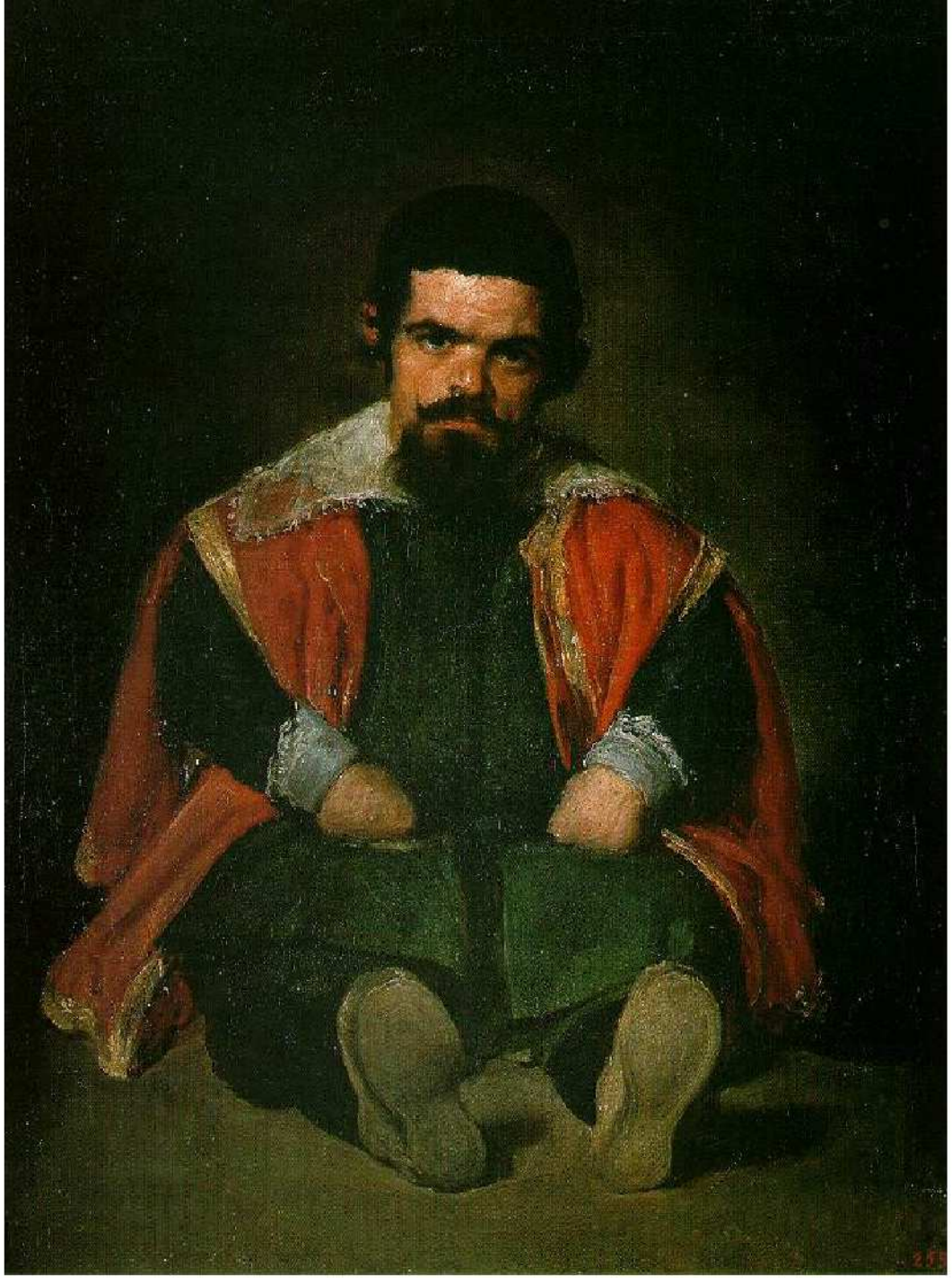

kuulamast